

культура

К...

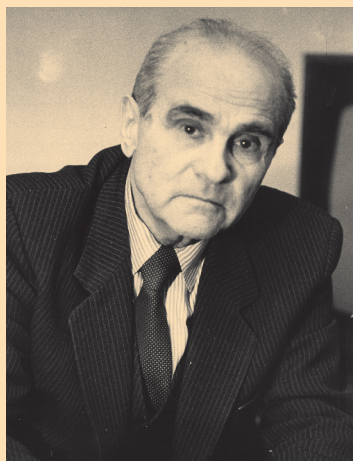
щоп'ятниці

всеукраїнський тижневик 2010 р.

і життя

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Художник науки
Григорій Логвин

стор. 7-10

Трипільське коло
запалило серця

стор. 2-3

Барвиста палітра

стор. 12

Під вітрилами «Золотої Бригантини»

стор. 4-5

редактор рубрик
«Народна творчість»,
«Туризм», «Етнографія»
Світлана СОКОЛОВА

репортер

Трипільське коло

Світлана СОКОЛОВА

Однією із найпозитивніших етноподій літа став III Міжнародний екокультурний фестиваль «Трипільське коло 2010. Вогонь»

Фестиваль пройшов у Ржищеві Київської області за підтримки Міністерства культури і туризму України, Київської облдержадміністрації та Ржищівської міськради. Наголос зроблено на пробудженні інтересу до однієї із перших хліборобських цивілізацій світу, яка існувала на території України.

Отож відвідувачі і поринали в життя пращурів, із інтересом слухали розповідь відомого дослідника трипільської цивілізації, старшого наукового співробітника Інституту археології Національної академії наук України Михайла Відейка та захоплено спостерігали за стародавнім випалом керамічних фігурок. Іван Трачук, керівник студії реконструкції трипільської кераміки при «Товаристві КОЛО-РА», перетілившись у представника давніх часів, виймає вироби із трипільської печі, реконструйованої спеціально для фесту.

— Вони ще гарячі, адже там градусів 300, — посміхається майстер. — Можна обпектись, ця піч стигнутиме ще годин вісім. А обпалювалась вона дванадцять годин. Кераміка ставиться у піч, просушується... У куполі печі температура зростає до тисячі градусів!

Реконструкцію печі робили упродовж п'яти днів. А вони були в Трипіллі однопорядні та двоярусні, це — двоярусна.

Чудернацькі витвори захоплені студійці роблять самі,

займаючись цим понад десять років. Створюють точні копії речей, знайдених на території колишнього Трипілля. Деякі з них пов'язані із Ржищевом, адже тут проводились археологічні розкопки, звідси і берегиньки, і поільники, із яких пили молочко дітки, тут і брязкальця дитячі були знайдені.

Охочі розписували трипільською символікою еко-торбинки на майстер-класі Олени Журавчак та переймали досвід гончарства й виготовлення сакральної ляльки в інших умільців.

А на «Території казки» дорослі й діти із задоволенням ставали персонажами казки, яка ожила, — долучилися до відтворення свята Івана Купала молодіжною громадською організацією «Нова Атлантида»: наряджали до весілля Купало й Марену, яких уособлювали зелені деревця, водили хороводи та плігали через багаття.

На «Літературній сцені» молоді поети читали свої вірші, а слухачі ще й ворожили на текстах.

Один із організаторів фесту, Олександр Іванов, розповів:

«Цього року майданчиків вже понад 25. Поряд із традиційними — «СІНЕМА-НАМЕТ» (отаборення кіно), «Трипільські ігри» та іншими діють нові, як-от «Територія куль-

тур світу». Запрошені культурні центри, які працюють в Україні, і презентували традиції своїх країн: організація «Новий Акрополь», яка презентує культуру Півден-

репортер

ної Америки (ацтеки, інки, майя), українсько-японський центр і ведичний.

Практикують це вперше, щоб подивитися, чи приживеться новація. Вже є позитивні тенденції, каже Олександр, навіть японці відмічають велику цікавість гостей. Таке культурне різноманіття дуже корисне для розширення світогляду.

Працювало «Коло майстрів», умільці із усієї України проводили різні майстер-класи; багато діяло чайних локацій: якщо раніше їх було дві-три, то зараз понад десять.

Із огляду на слоган фестивалю «Запалюємо серця!» зробили й «територію кохання» на кшталт швидких побачень під покровом ночі: це короткі зустрічі, одна із яких може стати вирішальною, і, як пощастить, отримаєш телефон обраної людини для подальшого спілкування.

На великій сцені виступили відомі музичні гурти, зокрема «Піккардійська терція», «Русичі», «ДомРа», загалом 12 колективів.

Двадцятьма майстер-класами представили «Міжнародну школу танців»: навчали і європейських, і середньовічних, і східних, і латиноамериканських танців.

Новинкою стала «Територія краси» – майстри та

дизайнери, які працюють в Україні, презентували показ мод. Одяг із етнічними елементами викликав неабиякий інтерес, як-от колекція «Джанджара» Антоніни Мельник, створена за індіанськими мотивами.

Молодий дизайнер, студентка 4-го курсу Київського національного університету технології та дизайну, розповіла, що одяг прак-

тично весь шитий і розмалюваний уручну. Вона й розробляла колекцію, і виготовляла.

Антоніну зацікавив орнамент на вбранні давніх племен північно-американських індіанців, які вклонялися природі. Разом із тим, яскравий орнамент майстриня стилізувала, не надаючи йому якогось змісту. Цікавить молододу дизайнерку і трипіль-

ська тематика, але створення колекції коштує дуже дорого, тому існує вона поки що лише в ескізах.

Серед відзначених не одним схвальним відгуком подій – вражаюча тіньова вистава театру-студії «Данко».

У різних заходах взяли участь близько 1,5 тисячі учасників, тоді як минулого року – 700-800.

Побив усі рекорди ярмарок, на якому зібралися майстри із усієї України, понад 150 осередків. Медові пряники, солом'яні капелюхи, танці, співи, сувеніри, посмішки й забави...

Традиційно кожен наступний фестиваль року має у своїй назві одну із стихій природи. Цьогоріч – вогонь. Слоган фестивалю «Запалюємо серця!» відображав задум організаторів: саме вогонь, розпалений у серці, надає поштовх творчості. І це зробити вдалося. Один із організаторів, Володимир Тарнай, зазначив, що до Євро-2012 має намір привезти на фестивальне поле до 100 тисяч наших співвітчизників та іноземних гостей.

редактор рубрик
«Сучасна музика»,
«Хореографія»
Наталія ЗІНЧЕНКО

кінофестиваль

Під вітрилами «Золотої Бригантини»

Наталія ЗІНЧЕНКО

На форум «Трьох слов'янських сестер» – 13-й Бердянський міжнародний кінофестиваль, що проходив у Запоріжжі, – цьогоріч з'їхалися не лише представники українського, російського й білоруського національних кінематографів. Учасниками акції стали ще й італійські, сербські, болгарські, турецькі та навіть гонконгівські митці

МАЙЖЕ ЯК У КАННАХ

Старт фестивалю відбувся на славетному острові Хортиця. Там під 700-літнім дубом зібралися митці, аби поговорити про проблеми кінематографа в Україні та подивитися кінно-спортивні змагання, які влаштували місцеві вершники. Ввечері артисти дали концерт у Запорізькому музично-драматичному театрі імені Магара, до якого, за прикладом Канн, вела коротенька червона доріжка.

Та справжній триумфальний «червоний шлях» очікував на учасників фесту вже наступного дня у Бердянську. Він простягнувся через усю центральну алею до Приморської площі, де на березі Азовського моря височіла сцена.

Урочистості вели Сніжана Єгорова та Олег Савкін. Вони ж оголосили і склад міжнародного журі. У ньому була лише одна жінка – «Кавказька полонянка», «відмінниця», комсомолка і просто красуня Наталія Варлей. Очоловав експертів народний артист України Михайло Голубович. До складу ввійшли український письменник Андрій Курков, російський компо-

зитор Іван Бурляєв і турецький режисер, стрічка якого торік у Бердянську отримала Гран-прі, Айдін Сайман.

Україну представляли голова Гільдії українських кіноакторів Ніна Ільїна, президент фестивалю, «доктор-психіатр» із серіалу «День народження Буржуя» Володимир Горянський, знаменита Мавка – народна артистка України Раїса Недашківська, народна артистка (і улюблениця) Наталія Сумська, режисер Оксана Байрак, заслужені артисти Тарас Постніков, Володимир Євменко, героїня «Кардіограми кохання» Олена Кондулайнен.

Російська делегація, очолювана головою Гільдії кіноакторів Росії Валерією Гущиною, видалася як ніколи представницькою. Кіномани шикувалися у чергу, щоб отримати автографи легендарної Зінаїди Кірієнко, мами Веніка із «Папаних дочок» Ольги Хохлової, в зірки серіалу «Маргоша» Олега Масленнікова-Войтова, актора Юрія Назарова із дружиною Людмилою Мальцевою, Кота Бегемота із «Майстра і Маргарити» еспажажного Олексан-

дра Баширова. Пітерську «Убойну силу» представляли Олександр Тютрюмов, Євген Леонов-Гладишев та Сергій Кошонін, «Кармеліту» – циганський барон Микола Лекарєв, а «Кадетів» – Павло Безсонов.

КІНО ДЛЯ ДОРОСЛИХ І МАЛЕЧІ

Бердянський міжнародний кінофестиваль не тільки розширює географію своїх учасників, а й невтомно шукає нові шляхи до самовдосконалення та розвитку. От і за-

кінофестиваль

раз на великому екрані презентували три студентські дипломні роботи.

А ще — започатковано дитячий кінофестиваль.

Презентували його у рамках традиційного кінофоруму в таборі «Червона гвоздика». Народження «дитячого» відгалуження «дорослого» фестивалю, як пояснюють організатори, зумовлено тим, що Бердянськ, котрий розкинувся на березі теплого Азовського моря, — курорт дитячий, із численними таборами відпочинку. Отже, сам Бог велів не забувати про наймолодших глядачів!

Докладніше про новинку нашої газети розповів генеральний продюсер Бердянського міжнародного кінофестивалю — актор, режисер і каскадер Валентин Мисливий. (Саме йому належала ідея «дитячого» кіносвята, яку збирався втілити разом із легендарним Давидом Черкаським.)

— Президентом дитячого фестивалю мала бути Ольга Сумська. На жаль, вона затрималася на зйомках у Польщі, й цю естафету підхопила Оксана Сташенко, яку знають і люблять за стрічку «Повернення Мухтара» та за її виступи на багатьох концертах у Бердянську. В «Червоній гвоздиці» та інших дитячих таборах дівчатка та хлопці мали змогу подивитися українські стріч-

ки «Офіс», фільм-фентезі «Магічна книга». Я особисто привіз дві стрічки і «Котовасія» і «Хом'яки і К°».

До речі, у самому Бердянську також знімають фільми, і для показу фестивального журі відібрало «Екстрім-патруль». Окрім переглядів, у таборах проходили й майстер-класи провідних кіноакторів та студентів театрального факультету Київського міжнародного університету.

Спілкуванням та навіть переглядом стрічок справа не обмежилася. На згадку про події цього літа кіношники подарували таборам відпочинку збірки мультфільмів, відзняті в Україні за останні роки, а також фільм Давида Черкаського «Острів скарбів», який вважається сучасною класикою жанру.

НАЙКРАЩІ РЕЖИСЕРИ — В УКРАЇНІ!

Цьогоріч організатори вирішили провести фестиваль у пік сезону — у серпні. І не помилилися: у кінотеатрах міста та на базах відпочинку свято зібрало набагато більшу кількість глядачів, ніж у минулі роки. Окрім конкурсних робіт шанувальникам «найголовнішого з мистецтв» пропонувалося подивитися ще й понад 50 позаконкурсних картин.

До конкурсної програми відбіркова комісія на чолі із Мілою Новиковою вибрав

ла 14 стрічок для перегляду журі на чолі із народним артистом України Михайлом Голубовичем. Сім «Золотих Бригантин» (за кількістю номінацій) «відчланили» із Бердянська у різні країни світу.

Найкращоурежисерською роботою визнано повнометражну стрічку «Двоє» киянина Анатолія Матешка, присвячену Великій Вітчизняній війні. У фільмі йдеться про те, як навіть ворогів єднають спільні випробування. У смертельному бою серед живих залишилися тільки двоє — радянський розвідник і полонений ним німецький шифрувальник, якого потрібно доставити у штаб...

«Золоту Бригантину» за «Кращу жіночу роль» присуджено сербській актрисі

Наді Шаргін (фільм «Хтось іще в очікуванні»). Стрічку з її участю відзначено і за найкращий сценарій. Найліпша музика — в угорської картини «Рожевий сир» Ласло Перізі, а операторська робота — праця білоруса Павла Зубрицького («Вовки»). Цей же фільм Олександра Кобишева, на думку експертів, став найкращим ігровим кіно на фестивалі. До речі, сам пан Кобишев — наш співвітчизник: він родом із Донбасу (із Горлівки), навчався на акторському факультеті в Київському інституті театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого.

ПОЗА КАДРОМ

Фестиваль кіно, а тим більш такий, що відбувається на морі, — це, звісно, не лише перегляди картин та творчі змагання. Гості та учасники згадують Бердянськ не в останню чергу завдяки — так-так, спілкуванню і... морю!

От і цьогоріч паралельно з участю в офіційних заходах кінофоруму артисти кіно давали концерти в Запоріжжі, Бердянську, Приморську, влаштували благодійні зустрічі в будинку ветеранів та в дитячому інтернаті. А у вільний час рибалили в Азовському морі, варили юшку, каталися на яхті та на атракціонах у аквапарку. Та навіть дивилися на виступи «колег-артистів» — дельфінів у місцевому дельфінарії.

Фотознімки Володимира ТРЕБЕНКА

лауреат мистецької премії «Київ» імені Анатолія Москаленка, редактор рубрик «Музеї», «Діаспора» Людмила ЧЕЧЕЛЬ

діаспора: бельгія

■ MANNEKEN PIS У КОСТЮМАХ...

Нагадаємо, що вперше Manneken Pis був одягнений у костюм українського козака 2007 року. Сталося це з ініціативи Європейської асоціації українців. Із нагоди святкування Дня Незалежності України. Таким чином українці долучилися до старовинної та надзвичайно почесної брссельської традиції – вдягання Manneken Pis, яке бере свій початок із 1698 року. Свої убрання презентували курфюрст Баварії Максиміліан-Еммануїл, король Франції Людовік XV, президенти та прем'єр-міністри різних держав, поважні представники різних народів. Відтак, на сьогодні у «Крихітки Жюльєна», як його називають бельгійці, налічується понад 800 різноманітних костюмів, які зберігаються в музеї в Будинку короля Бельгії. Козацьке вбрання зберігається під номером 791.

■ I... КАРТИНАХ

Всесвітньо відомий брссельський Manneken Pis в українському козацькому костюмі відтепер відображений не лише на фотознімках, а й у картинах! Відома художниця Тетяна Горюшина вирішила в оригінальній формі підтримати українське свято в столиці Євросоюзу – зобразити в акварелях брссельського Manneken Pis у вишиванці й шароварах.

Картина Горюшиної називається – Cadeau Ukrainien pour Petit Julien, тобто український подарунок «Крихітці Жюльєну».

«Акція є незвичною та оригінальною, – зазначає пані Горюшина. – Мене вона привабила насамперед своєю щирістю. Дуже важливо, що українці на рівні виявляють свої проєвропейські симпатії. До того ж долучаються до старовинної й дуже почесної брссельської традиції – перевдягання Manneken Pis. А це варто мистецтва!»

Президент Європейської асоціації українців Олексій Толкачов відзначив ініціативу Тетяни Горюшиної. На його думку, українська акція в Брюсселі набуває дедалі більшого суспільного значення. За прикладом брссельців у 2008 році кияни перевдягали пам'ятник Лесі Українці, а тепер Manneken Pis в українському вбранні стане об'єктом мистецького інтересу.

Європейський українець святкує День Незалежності

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

У столиці Європейського Союзу всесвітньо відомий символ Брюсселю – «Пісяючий хлопчик» (Manneken Pis) – на один день перетворився на українця, вдягнувши козацький костюм

Український Manneken Pis став найвідомішим в Європі українцем і потужним чинником популяризації України серед європейців.

Попри робочий день у Бельгії, на акцію зібралось чимало українців. Пред-

ставник Брюсселя, голова «Ордену друзів Manneken Pis» Едмонд Ванденхойте.

Із привітанням англійською та українською мовами також виступив організатор свята, президент Європейської асоціації українців Олексій Толкачов.

– Українське свято в серці Європи – це маленький подарунок Батьківщині від закордонних українців на День народження, зазначив у своєму виступі пан Толкачов.

– Я давно вже не бачила стільки щасливих українців у серці Європи, – сказала Надія Бойченко, один із організаторів свята у Брюсселі. – Нас починають пізнавати й шанувати у світі.

ставляти нашу країну до Брюсселя приїхав найсильніший чоловік у світі, багатир Василь Вірастюк. Він спілкувався із українцями, котрі живуть у Бельгії, фотографувався із гостями свята та запрошував відвідати Україну.

Ізранку Manneken Pis вбрано в козацький стрій, а огорожа пам'ятника прикрашена українськими кольорами. Учасники дійства збиралися на центральній площі Брюсселя – Гранд Плаці, а згодом пішою ходою вирушили до пам'ятника.

Із гаслом «Viva Ukraina!» свято урочисто відкрив пред-

ставники дружно заспівали Гімн України, до речі, підспівували навіть іноземці. Василь Вірастюк подякував організаторам, мерії Брюсселя, «Ордену друзів Manneken Pis», усім присутнім:

– Українське свято в Брюсселі – це унікальна нагода зблизити Україну та Європу, – сказав багатир.

Українська художниця Тетяна Горюшина презентувала представникам Брюсселя свою картину, де зобразила українського Manneken Pis в акварелях. Незвичайний подарунок викликав шалені оплески та хвилю пози-

дента Європейської асоціації українців Олексія Толкачова із проханням посприяти відкриттю українського будинку та культурного центру в Брюсселі.

Коли офіційний гардеробник статуетки Жан-Марк Ахім зняв українське вбрання із Manneken Pis, представники «Ордену друзів Manneken Pis» розібрали всю українську символіку на сувеніри. Не останню роль у презентації нашої країни зіграли друковані матеріали французькою та англійською мовами, які розповсюджували організатори свята.

Акцент під час цьогорічного свята було зроблено на презентації туристичного потенціалу України. Зокрема, закордонних туристів запрошували відвідати унікальний історико-туристичний комплекс «Парк Київська Русь» із метою познайомити європейську спільноту зі стародавньою спадщиною українського народу. Це запрошення набуває особливої змісту із огляду на те, що наступного року організатори планують подарувати Manneken Pis новий костюм доби Київської Русі.

тивних емоцій у представників ордену.

Святкування продовжувалося виконанням національних пісень, а коли заспівали «Гуцулку Ксеню», присутні затанцювали просто неба. Президент «Ордену друзів Manneken Pis» Едмонд Ванденхойте закружляв українську дівчину у танку.

Увечері в таверні «Manneken Pis» українці із брссельцями підняли келихи бельгійського пива за добробут і розквіт України. Представники закордонного українства звернулися до прези-

Київ – Брюссель – Київ

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Батькові стежки

(Закінчення. Початок у номері 23-27)

Юрій ЛОГВИН

КОСІВКА

Мій батько, Григорій Логвин, народився 22 травня 1910 року у селі Косівці Олександрівського повіту Херсонської губернії у сім'ї Никона Олексійовича Логвина, по вуличному – Плаксієнка (Плаксієнками цю лінію Логвинів називали через те, що напідпитку вони ставали дуже сентиментальними), і Мокрини Федорівни Задерієнко (Задерієнки, наскільки мені відомо, прізвиська вуличного не мали). Батько був дуже схожий на свою маму. Невисокого зросту, міцної статури, смаглява, із дуже чорними глибокими очима, вона відзначалась надзвичайною працьовитістю і старанністю. Дуже тиха, покірна. Як дід Никін казав на неї: «Ти, домашня качка». На що бабуся Мокрина відповідала: «А ти – громадський селезень».

Дідова біографія дуже цікава. За столипінських часів відзначився як дуже успішний одиницько-господар, фермер, як сказали б тепер. Його за це й відправили на стажування до Австро-Угорщини, власне, Чехії, де він працював під Брно. Там, коли почалася Перша світова війна, дід Никін потрапив до австрійського концтабору, де із ним сталося чимало всіляких пригод, аж поки він якимось чином повернувся до Косівки вже під час громадянської війни.

Косівка до революції була великим і заможним селом, ярмарковим. Землі навколо – суцільний чорнозем. Так що бідно жили або нероби, або люди, яким чомусь не поталанило. Там були цілі вулиці, населені родичами. Була й наша, Логвинівська.

Дід Никін став переконаним кооператором після служби в чеському сільському кооперативі. Революцію сприйняв як шанс, як реальну можливість для втілення кооперативної ідеї у сільське життя. Там, у Косівці, селяни мали ще дореволюційний громадський доробок на будівництво церкви. І заохотили звести її у 1920 році.

Дід – твереза людина і добрий прагматик – на сільському сході сказав, що «советська власть не дасть вам будувати церкву, а тому краще поставити нову добру школу». Така пропозиція всіх обурила. І тоді дід Никін відділився від косівської громади. У сусідньому селі Добропілля одержав землю і переїхав туди із родиною, де облаштував нову садибу. Це недалеко на схід від Косівки, може, якихось три кілометри.

А скінчилося у Косівці тим, що саме ті, хто так бажав збудувати церкву, все – і вапно, і цеглу, і камінь, і дошки, і оцинковану бляху – розікрали, розтягли кожен собі «на хазяйство». Отак тоді в Косівці не збудували ні церкви, ні школи.

Дід захоплювався кіньми. Це була його найбільша пристрасть. І бабуся Мокрина не раз говорила, та й батько прохоплювався, коли заходила мова про коней, що дід Никін міг найвередливішого та непокірного коня укоськати без жодного зусилля. Любов до коней передалась і мені. Я завжди любив малювати коней – і захарчованих колгоспних шкап, і расових арабів, і ахалтекінців у станиці Красноармійській (виселена Кагановичем станиця Полтавська).

Дід Никін став одним із організаторів знаменитого конезаводу в Лекарьовці, званого як Олександрійський. Там вирощували і виховували молодняк.

У батька було двоє братів – старший (на два чи три роки) Іван, і молодший Андрій, котрий народився вже у Добропіллі.

І ось іде громадянська війна. Один із батькових спогадів того часу такий. У них у Косівці почали навчати дітей вже рідною мовою. Раптом прибуває до Косівки загін латиських стрільців. Запитують: «Хто тут у вас гетьманець?» Їм відказують, що ніяких гетьманців у селі немає. Ті з'ясовують далі: «Хто у вас учитель?» Косівці кажуть, такий і такий. Батько називав прізвисько, але я забув, бо свого часу не записав. Тоді латиські стрільці питають: «А якою мовою він вчить дітей?» Їм відповідають, що, звичайно ж, українською. «А, значить – гетьманець, мазепинець! Ведіть до вчителя!» Повели. Ідуть ті латиські революційні стрільці у довгих добрих шинелях. Здорові, високі, такі біляві хлопці – ну чисті гренадери. І цілий натовп діглахів за ними, учнів того вчителя.

Прийшли на подвір'я. Вивели вчителя із хати. Поставили біля хліву коло купи гною. І на очах у учнів розстріляли.

Або ще випадок, тільки вже на залізничці. Мій батько зі своєю бабою Мартою, це дідова мати – Марта Хвалон, їдуть із Лекарьовки до Олександрії, до когось із родичів.

Людей – сила-силенна. Найбільше солдатів-дезертирів. Потяг ледь повзе, бо ж палива обмаль – чух та чух, чух та чух! Так потихеньку, як нешвидко біжить людина. Тільки коли вже вони виїхали за станцію, з'являється чоловік. І намагається наздогнати цей потяг, а у вагонах-телятниках відчинені двері і видно, що діється зовні.

Тож мій батько сидить на клумаках із бабою Мартою, везуть якусь там поживу до Олександрії. А той чоловік, що вибіг зі станції, все намагається наздогнати потяг. Те бачать п'яні дезертири. Сміються із бігуна і починають гадати: чи наздожене він потяг чи ні? Один і каже:

– Та мені байдуже: чи дожене, чи не дожене!

Другий йому перечить:

– А от мені не байдуже! Мені він не подобається...

– А чого він тобі не подобається?

– А чого він біжить?

– Ну, йому хочеться – того він і біжить.

– А мені хочеться його стрільнути!

– Та облиш! Тобі він ото нада?..

– Е ні! – піднімає гвинтаря, клацає за твором.

– Та не поцілиш!

– Поцілю, – Трохи відхиляється від дверей, – ба-бах!!!

Той, що біг, тільки смикнув руками і ногами та гепнувся на землю.

Третя картинка із тих буремних революційних часів. Діло трапилось десь біля станції Користовки. Якась банда спинила потяг із людьми, що тікали на південь. Який-то був рік, зараз сказати не можу, бо тоді, коли батько розповідав, я про рік не спитав. Певніше за все – 1918-й. Отож зупинила якась банда ешелон. Почалася стрілянина.

Ну от, нападники, загарбавши найкращіше, щезли. Лишилися на колії побиті люди. Певно ті, що намагалися захистити своє добро. Чи може просто не сподобалися тим бандитам. Як там опинився батько – не знаю. Але він на власні очі бачив одного із тих небіжчиків. Був він із руденською борідкою і дуже схожий на Леніна. Спочатку із нього стягли гарні такі штани у смужечку. А під тими штанами були рожеві шовкові кальсонки. Батько казав: «Як зараз пам'ятаю, які голі були п'яти в того мерця, із якого стягували оті рожеві шовкові кальсонки...»

Ось такі батькові спогади про епоху революційної романтики.

ШАМІВКА

Дід Никін був справжнім активістом громадського життя. Це він став організатором колективного господарства – «созу» (спільної обробки землі) імені Власа Чубаря. Созівці на чолі із дідом Никоном добилися, щоб держава допомогла їм придбати трактор «Фордзон». І його в 1923 році виписали через комнезам. То справжній кооператив, де всі працювали разом. А потім ділили нароблене відповідно до того, хто, скільки і яку виконав роботу. А ще дідова спостережливість і пильність допомогли йому в одній вельми прибутковій справі. Якось він сидів на призбї і поглядав на дорогу. Бо дідова хата в Добропіллі стояла при самій дорозі. Повз подвір'я їхав чоловік на фурі, запряженій трьома кіннями. То везли до крамниці в Замфірівці товар: мило, гас, сіль, сірники, цвяхи – все, чого село потребувало після страшної руйни громадянської війни. І дід Никін утледів, що третій, пристяжний, кінь в упряжі має всі ознаки елітності.

Він спитав у людей, чи знають вони візника, де він мешкає? Виявилось, що той

На знімках: Григорій Логвин, 1946 р.; у Звенигороді, 1975 р.

УКРАЇНСЬКИЙ РІД

На знімках: Григорій Логвин у експедиції, 1946 р.; Дмитро Яблонський і Григорій Логвин, початок 1990-х рр.

чоловік на прізвище Заєць живе у тій самій Замфірівці. Тоді дід Никін залучив до справи зоотехніка із Олександрійського комнезаму.. Вдох вони приїхали до Зайця, аби подивитися на того незвичного коня. Та господиня зустріла їх геть непривітливо. Але у діда був ключик, що відчиняв двері до усіляких перемовин та обгородок. Отож виймає він «казенку» із кишені піджака і ставить на стіл. Господиня одразу повеселішала. Під комином запалав вогник, і сало на сковорідці зашкварчало. Вмить була готова запашна яєчня.

Так, під горілочку та під яєчню із добрим салом вони домовилися, що цей кінь стане плідником, а породисті лошата згодяться кіннотникам-червоноармійцям.

Спочатку, незважаючи на дідову агітацію, селяни не хотіли вести своїх кобил до Зайцевого огиря. Кажали, що це не кінь, а хорт. А їм треба від своїх кобил мати добрих робочих коней, а не скакунів. А це ж був кінь із знаменитої лінії англійського жеребця Гальтмора (а може – Альтімора?). Бо дід Никін як справжній українець не міг починати слово із відкритого «а». Того Гальтмора купили в Англії за 250 000 золотих царських рублів.

Дід організує кінські справи в Лекарьовці, а батько вчиться у школі в Олександрії. Жив він там у родичів, але влітку неодмінно повертався додому.

А тут дід Никін саме готує на продаж своїх коней. Кінський ярмарок, чи, можна сказати й аукціон, відбувався у Кременчузі. Туди звозили коней із лівого та правого берега господарі-коневоди, такі ж ентузіасти, як і мій дід.

До Кременчука приїздило військовоначальство із усієї України і відбирало та закуповувало коней для потреб Червоної армії.

Дід Никін повіз на торжище двох сірих коней, тобто зовсім білих. Бо в конярстві немає такої масті – «біла». Якщо конярі кажуть: «світло-сірий кінь», то це значить, що кінь білий.

Дід хвилювався – як скакатимуть?

Ну а батько тільки посміхався, бо знав, що нічий коні так, як наші, не стрибають. Я у батька запитую: «Чому?» І він мені розповів, як у років 14 чи 15 їздив у сусіднє село до однієї кралечки. Вона була старша чи не на два роки. У юному віці то дуже значна різниця. І старші дівчата залицяння молодших не сприймають. Та батько вирізнявся із-поміж своїх товаришів, як би тепер сказали, був лідером.

Ну, залицяється він до юної красуні, та кокетує, виламується, мов гречаний коржик. Аж тут з'являються місцеві хлопці і недвозначно починають обступати батька.

Він хоч і був сильним і спритним, але ті теж добрі дубки. До того їх кілька і налаштовані вони на рішучі дії. Думаю, що якби батька прихопили, то дубасили б від душі, бо дівчина була справді рідкісна красуня. Побачивши, що справді непереливки, батько стрибає на коня. Розганяє подвір'ям і з одного маху перелітає через добрий паркан. І то без усіля-

ких тренувань і виїздки!.. Просто пролетів над хлопцями і помчав додому. Хлопці, спіймавши облизня, лаялися, кричали навздогін... Але запізно!..

На Кременчуцькому торжищі дідові лошата стрибають найкраще. Бо батько після тієї пригоди обох коней розганяв для стрибків.

Дід Никін продав їх аж за 5000 карбованців. На той час – гроші неймовірні. Теліця коштувала 20–28 карбованців. Здоровенного, вгодованого за всіма правилами кабана дід із батьком продали в Олександрії ледь-ледь за п'ять карбованців. А тут одразу 5000!

Один кінь пішов до Оки Городовікова – першого калмика, який не був репресований Сталінім. Другий – до Каширіна – командира Харківського військового округу. Каширіна славні чекісти вбили пострілом у потилицю в 1937-му. Здається, у знаменитій харківській в'язниці на Холодній горі.

Каширін написав листа діду Никону. Дід його не раз і не два цитував, бо дуже цінував увагу людей при владі до своєї персоні. «Держіте ваше дело правильно! Ваш конь годітся хоть под воеводу, хоть в подводу!..» Цього листа дідові довелося спалити – речовий доказ співробітництва із «ворогом народу». Взагалі він тричі у своєму житті палив фотографії, листи і нагородні грамоти.

Зрозуміло, що дід Никін стояв у списку на розкуркулення першим. Знайомі із комнезаму не побоялися його попередити. Тоді він швиденько віддав все своє добро до колгоспу, і вночі возом об одній конячині (яку у когось потихеньку купив) разом із бабусею Мокриною і дядьком моїм Андрієм виїхав із села Добропілля. Помандрували на південь. І спинилися аж у Дніпропетровській області.

Але повернімось до справ мого батька.

1926 року він закінчує семирічку в Олександрії. А оскільки Логвини були в авангарді землеробства, то слідом за дідом Никоном батько мав піти по аграрній лінії. На той час добра слава йшла про сільськогосподарську школу в Шамівці. Це недалеко від Знамянки. Надзвичайно цікава школа. Про часи навчання у Шамівці батько почав розповідати після тектонічних зрушень 1956-го: «Якби ти знав, які в нас були талановиті хлопці в школі! Не принижуючись, кажу тобі – я не був найдібнішим. І між націями були стосунки абсолютно нормальні, дружні. У нас були і молдавани, і болгари. Один хлопець, молдаванин, писав вірші молдавською. І сам перекладав їх українською, теж у риму. У тридцять роки цей хлопець щез... У нас був і власний театр. А щодо навчання – то ми проходили і теорію, і добру практику...»

Батько вступив до школи у 1926-му, а закінчив її у 1929 році.

Він був на аграрному відділенні, а на зоотехнічному вчилася Лідія Власенко. Між ними стався такий блискавичний роман,

що скінчився швидким шлюбом і народженням моєї старшої сестри Майї. У 20 років вже батько мав дитину.

Та спільне життя у них не склалося. Батько лишився у селі Дмитрівці, де працював агротехніком, заступником голови і навіть головою колгоспу. А Лідію Власенку відрядили до Ворошиловградської області (тепер Луганська) у радгосп імені Челюскінців.

Моя старша сестра Майя спочатку була у своєї баби Єлі у Дмитрівці, а потім дід Никін і бабуса Мокрина у голодні роки взяли її до себе на радгоспні харчі. Так Майя і жила з дідом Никоном і бабусею Мокриною до 1946 року.

ВТЕЧА ДО ХАРКОВА

Одного разу батько полишив свій колгосп і поїхав в управління земельних справ у Знамянці, яка була великим залізничним вузлом, туди сходилося багато ліній.

На запасних коліях стояв столипінський вагон. Біля вагона – вартовий із рушницею.

Батько йде через колію навпростець. Місце досить безлюдне. І раптом чує, наче хтось його кличе: «Гриша! Гриша!» Озирається навсібіч – нікого не бачить.

Де далі. Коли знову чує: «Гриша! Гриша!» Батько уважніше дивиться на вагон, аж бачить, як із заграбованого віконця хтось махає рукою.

Він до вагона. А вартовий на нього багнет наставив: «Стоїть! Кудя ідьош?!». А із віконця: «Це ж мій товариш! Дай нам поговорити».

«Не позволено!» – відрубав охоронець.

Тоді батько – затятий споживач тютюну – дістав пачку «Дукату», розпечатав і простягнув вартовому: «Візьми». А із віконця просять: «Дай і мені!» Конвоїр подав прохачу дві цигарки, і каже батькові: «Говоріть! Тільки пам'ятайте: через годину – моя зміна!»

І батьків однокласник, який теж був головою колгоспу у сусідньому селі, ось що розповів:

«До мене оце взимку приїхали хлопці із ГПУ. Вони когось там шукали. Я їм усе показав, пояснив, нічого від них не таїв. Вони нічого не знайшли. Потім ще раз зазирнули до свинарника, де саме молодняк, поросята із свиноматками. Вони мені і кажуть: «Ти бачиш, який зараз час настав. Ми до тебе приїхали, ти нас добре пригостив. Але у нас, як і у тебе, є друзі. Не пожалій для них поросятко». Ну, дав я їм поросятко... Але ж це не моє поросятко!.. Проходить якийсь час. Знов вони до мене, бо когось шукають, когось ловлять! І знов їх пригостив, як слід, і дав поросся. Далі вони приїздять уже цілим кодом. І вже не шукають якихось контриків у моєму колгоспі, а напругою кажуть: «Давай нам свиню!» Я їй відмовив!.. То вони мені на те: «Ти ще дуже пошкодуєш!» Взяли мене вночі. І так відрихтували, що я все-все підписав... А оце чекаю зараз ще

УКРАЇНСЬКИЙ РІД

На знімку: Григорій Логвін на рихтуваннях у церкві Спаса на Берестовому у Києві, 1973 р.

таких, як я, коли їх захають у вагон. Причеплять до составу і потягнуть на Соловки. Гриша, кажу тобі – кидай усе і тікай. Бо сьогодні в мене вимагали свиню, і за те їду на Соловки. А куди ти поїдеш, – невідомо!...»

Батько прийшов у своє управління, секретареві під розписку здав печатку, документи, і, навіть не заходячи додому, подався до каси. Взяв квиток і відбув до Харкова.

А в Харкові одразу подався до художнього інституту.

Там він познайомився із харківським євреєм Зюнею Мостицьким. На диво, мій батько-селяк і міський жевжик швидко розговорились. Той веселої вдачі і батько мій – бадьорий молодик, та ще й радий-радісінський, що втік із «колгоспного раю». Той Зюня і каже: «Гриня! Дивись, ми із тобою обоє у другому потоці, будемо другою серією». Батько на те: «То що – гулятимемо, поки наша черга підійде?». «Ні, не гулятимемо (хоча він, як ніхто, любив гульнути). Ходімо на підготовчі курси. Бачиш он оголошення».

Треба сказати, що з допущених до іспитів ні батько, ні Мостицький не були найкращими. Але поки перша зміна змагалась за вступ, вони старанно відвідували підготовчі курси, сумлінно пріли над своїми мольбертами. І добре розігрілись. І батько, і Мостицький чи не найкраще із обох потоків склали іспити.

Отак батько вступив до Харківського художнього інституту 1931 року, де й провчився до 1934-го. Бо потім почалася реконструкція учбової системи.

МОСКВА

У 1936 році батько закінчує Харківський інститут інженерів комунального господарства.

І це якраз припадає на початок Великого терору 1936–1938 років. Батько жив тоді в однієї вдови на квартирі. Я не пам'ятаю, яка то була вулиця, чи не Пушкінська. Він постійно брав участь в усіляких конкурсах, одержував перші чи другі премії, і на ті гроші купував книжки. Зібрав пристойну бібліотеку. Ще й у букіністів постійно бував, то й придбав чимало раритетів і букіністики. Мав альбоми художників, монографії з мистецтва із автографами. У нас від батькової бібліотеки лишилися ілюстровані епоси «Калевала», «Янгал-Маа», «Пісня про Гайявату», «Майстри мистецтва про мистецтво...»

Не полишаючи роботу викладача в Інституті інженерів комунального господарства, вступив до аспірантури.

Одного разу батько повертався після лекцій. А син домогосподарки, Костя, чекає на нього біля входу і каже тихо: «До тебе архангели прийшли...»

Батько заходить до своєї кімнати, а там троє молодиків знімають із полиць книжки, розгортають, під суперобкладинки зазирають, деякі палітурки обривають і кидають на підлогу. Тільки одні книжки на одну купу, інші – на другу. Мовчать і шматують. Так дали йому зрозуміти, що ці книжки зберігати не треба. Одну, більшу купу забрали із собою. Серед тих книжок були твори Григорія Епіка, Миколи Хвильового, Миколи Куліша, Остапа Вишні...

Про батькову енергію може свідчити й те, що він постійно встигав щось проєктувати. І ці його проєкти реалізовувалися. Він робив проєкти реконструкцій Парку культури та відпочинку в Чернігові, Артемівську, Кіровограді, міст Полоцька і Бобруйська, проєкти кількох будинків. Їх таки звели за батьковими креслениками. Один із них – для студентів-хіміків у Харкові.

А наприкінці 1938 року батько їде до Москви. На той час він був одружений із мою мамою.

Я народився в лютому 1939 року.

У Москві разом із відомим архітектором Тацієм (він був старший за батька) робить оформлення Українського павільйону на Всесоюзній сільськогосподарській виставці. Це 1939 рік. За те оформлення батько теж одержав премію. Велику премію. Вона пішла на гарний костюм, на дорогий тютюн, а більше – на книжки.

Під час оформлення Українського павільйону батька помічають московські архітектори і художники. Ті московські боси сказали, що, безперечно, його робота виконана талановито. Але йому не завадило б побути у культурнішому середовищі.

Батько їм на те: «Ну як отак приїду до Москви?»

Йому радять: «А ви подавайте заяву до Московського інституту образотворчих

мистецтв. Там є відділ підвищення кваліфікації. Ви подавайте, а ми вас приймемо».

Батько навіть не розмірковував, одразу подав заяву. Отак він став московським студентом.

Коли у 1941 році закінчив інститут, йому присвоїли звання художника.

Батько забрав нас із мамою та бабусею Мінною до Києва восени 1945 року. Тож я й пам'ятаю його відтоді. У недільні дні – єдині вихідні – батько малював аквареллю. І тоді мене, зовсім малого, дуже дивувало, як то в нього так швидко і хвацько виходить вправлятися із тим, насиченим водою, пензлем і потьокками-мазками акварельної фарби. Раз, раз, раз – легкі удари пензлем – і вже сяє фарба на білосніжному папері. Батько набирив багато води, так що фарба просто сочилася із пензля. Пензлі він полюбляв лише білячі, що вбирають багато вологи і мають тонкий, як голочка, кінчик. Ставив дошку під кутом, щоб вода стікала донизу, але не дуже швидко.

У більшості випадків малював якісь архітектурні композиції чи архітектурні краєвиди і перспективи майбутніх проєктів. Робив і натюрморти, навіть одного разу впродовж місяця малював мене.

Коли ми залишили нашу стару квартиру на вулиці Пирогівській, то частина всіляких паперів потрапила й до мене. Якимось розв'язав один стос, і несподівано для себе знайшов там кілька копій малих голландців, зроблених аквареллю. Я добре знаю ці картини, виконані олійними фарбами, бо не раз милувався ними у Москві в Музеї імені Пушкіна. Отож і батько ходив до цього музею. І не тільки милувався малими голландцями, а й копіював їх аквареллю.

А ось що я запам'ятав із батькових розповідей про його навчання у Москві. Його метром був академік Бакшеев, пейзажист і жанрист. Він теж прожив довге життя. І помер десь на межі 1950–1960-х років. Батько згадував, що Бакшеев до нього ставився приязно, вирізняв з-поміж інших студентів. А ще серед викладачів був патріарх живопису та мистецтвознавства, російський імпресіоніст № 1, як його називали мистецтвознавці, академік Ігор Грабар. Він, побачивши батьків малюнок вуглем, назвав його найкращим на курсі за останній семестр.

Батько привіз той малюнок із Москви до Сорочинців, де ми жили із мамою і бабусею Мінною, і вони зберегли його попри воєнне лихоліття і різні переїзди. Він у нас був ще і в 1960-х роках.

Батько розповідав, як він познайомився з молодими москвичами, наблизився до славетного живописця Кончаловського, одного із метрів російського авангарду.

Кончаловський час від часу виїздив на етюди, взявши із собою двох-трьох хлопців. Це кінець травня 1940 року. До тієї невеликої компанії потрапив і

УКРАЇНСЬКИЙ РІД

мій батько. «Ми виїхали в тихе, справді живописне місце, – згадував він. – Хлопці поставили свої етюдники – вони олією писали. Я витяг свій альбом, налив у бляшанку води, відкрив коробку акварелі. Сидимо, малюємо. Тепло. Сонечко ласкаво пригріває, кульбаби золотом розсипались по смарагдовім лужку, просто сяють. Птахи в кущах захиляються у своїх співах. Ідилія повна! Ніякого людського гомону, всієї тієї московської метушні. Отака незаймана природа на галявині густої діброви. На авансцені лісу сяють білими стовбурами молоденькі берізки... Ну ми не один етюд написали, а сам метр десь тихо дрімає під кущами. Хтось із хлопців підходить до нього. Метр із просоння кліпає, а той йому: «Ми закінчили, бо освітлення геть змінилось. Та час вже й додому вертати». «Е ні, зачекайте. Треба етюдик написати, бо мама їсти не дасть!» Він швиденько бере свій підрамничок, швидко щось малює. І, складаючи причандалля, із полегшенням зітхає: «Ну все, тепер порядок, мама не буде сваритись!..»

ВІЙНА

Навчання у Москві піднесло на новий життєвий щабель. Батько був просто окрилений компліментами, авансами від свого керівника Бакшєєва, академіка Грабаря та самого Петра Кончаловського. Все йшло до рук, все було прекрасно.

І ось на цьому злеті сил і можливостей, а вважайте, що батькові пощастило втекти і від Голодомору та уникнути «ежових рукавиць» Великого терору, то як не радіти життю, аж вибухає війна!..

Дістати перепустку в Україну допомогла однокурсниця, донька якогось високопосадовця у Генштабі. Із Москви батько дістався до Полтави, із Полтави – до Миргорода, а там і до Великих Сорочинців, де він попрощався із нами.

Одразу по війні, коли ми жили у підвалі на Стрілецькій вулиці, батько згадував тільки один епізод із свого шляху на Україну. У теплушці він їхав із бійцями морської піхоти. Було в тому вагоні повно різного люду. Причалося і кіль-

ка урок-малоліток. Одного морячки схопили, коли він крав у них свинячу тушонку. І почали його бити. Особливо страшне було побиття, коли вони зняли ножиштики із напівавтоматичних гвинтівок Токарева. Били вже непритомного тими ножами плазом, а не вістряем.

Батько щось сказав бійцям. Йому відповіли, щоб замовк, бо йому теж таке буде. А злодіїв треба бити! І тільки до смерті. Бо гниди, мовляв, на їхній харч підняли свої брудні лапи!.. Коли урка-малоліток перестав дихати, відсунули двері і на повному ходу викинули його тіло із вагона...

Отож, батько полишив мене із мамою і бабусею Мінною у Великих Сорочинцях та й подався на свій мобілізаційний пункт у Миргороді.

Я знаю батька тих днів по фотографії, на жаль, вона не збереглася. Він на фото у кашкеті із гудзиком на верху, піджаку, темних штанах зі світлою смужечкою і сидором на плечі. Із батькових розповідей про війну я запам'ятав от що. Із Великих Сорочинців він дістався Миргорода попутною підводою. З'явився на мобілізаційний пункт, відповідно до припису, виданому у Москві. Там отримав разом із іншими призовниками зброю, амуніцію і пайок. І рушили з Миргорода пішки залізничною колеєю на схід.

Йдуть і бачать із платформ висипані цілі гори цукру. І горить цукор якимось блідим полум'ям із жовтими язиками вгори. Розтоплена патока спливає на шпали. Шпали, просинені від гниття нафтою, горять. Від них піднімається чорний масний дим. Рейки починають викручуватися.

Далі йдуть залізницею. Перекинуті вже цілі вагони, ешелон. І теж цукор. Не в мішках. А просто висипаний. Яке тут німецьке бомбардування? Жодної воронки біля перекинутих вагонів і платформ. Бо був наказ нищити все, щоб не дісталось ворогу. НКВС туди людей не підпускало, коли перекидали вагони і підпалювали цукор.

Під насипом – гори чобіт і протигазів. І те добро (чоботи!) із страшним смородом і чорним димом горіло. Теж підпалене за наказом гори.

Разом із новоспеченими бійцями, на схід сунули незлічені натовпи цивільних зі своїми лахами та худобою. Все змішалося – цивільні, військові, скотина. Ніякого порядку, ніякого керівництва. Останні ознаки якогось ладу скінчилися у Миргородському призовному пункті. Всі мобілізовані в Миргороді за день чи два розпорошилися, кудись зникли. Лише невеличка компанія, в якій і був батько, трималася разом. Ніякого командування. Часом з'являлися якісь лейтенанти, політкерівники, що бігали, несамовито кричали, гуртували у якісь більші команди. А потім зникали назавжди.

Підводи їхали із прив'язаними до них коровами і кіньми. Трактори (колісні!) пахотили синім чадом, поки в них пальні не кінчалося, тоді їх кидали, в інші

впрягали по кілька волів і черепашачим кроком тягли на схід. На возах на клунках сиділи жінки із маленькими дітьми. У кого не було возів, ті тягли ручні возики зі своїм убогим скарбом. Усі тікали на схід.

Серед тієї зрушеної бідною людністю і мій батько із товаришами чимчикував полями, ланами, горбами і балками, по дорозі і без, і не день, і не два.

Десь на тому скорбному шляху, який для багатьох був останнім, батько здибав казкового коня.

На великому полі біля якоїсь залізничної станції лежали побиті люди, коні, розтриті підводи. І жахливий сморід стояв навкруги, а серед усього того – біло-сніжний кінь-вагозов, грива – аж до колін. Стоїть і не рухається. Батько до нього, а у нього у пувому суглобі над копитом – осколок..

Батько подивився, обмацав суглоб (коли вчився у Шамівській сільгоспшколі, проходив зоотехнічну практику) – наче кістка ціла. Тоді він вийняв ножа, вирізав осколок, замазав рану йодом, забинтував та й пішов до хлопців. Аж коли озирнувся – кінь за ним шкутильгає. За кілька днів рана загоїлася, і батько із хлопцями взяли його собі. Знайшли якусь платформу. Запрягли того вагоза. Поскладали на платформу речі, зброю, харчі та посунули на схід.

Той кінь білогривий був, як маяк. Якщо хтось відбивався від їхнього гурту, питав: «Чи не бачили команду бійців із білим конем». Їм відказували: «Та вони пішли он тим шляхом!» Отак бійці й знаходили своїх.

І ось десь уже на межі українських земель сталася подія, звичайна для тієї страшної втечі на схід. Але саме вона справді перерізала батькове життя навпіл. І не у зовнішньому плинні буття, а в усвідомленні себе у цьому плинні.

Батько кілька разів мені про те розказував. А через багато років, уже наприкінці свого земного шляху повідав у одному інтерв'ю. Це було десь на межі між Україною і Доном. Вся дорога забита солдатами, біженцями, машинами, тракторами. І раптом – німецькі літаки, знижуються до поземного польоту, заходять у голову колони, що повзе дорогою.

Все так раптово сталося, то єдине, що встиг батько, – це впасти біля воза. «Летить на шаленій швидкості німець просто на мене, – згадував він. – Бачу пілота в кабіні. І він починає бити із кулемета по колоні. Точно, як у сповільненій кінострічці, по дорозі від куль починають вибухати стовпчики куряви. Стовпчики невблаганно наближаються до моєї голови. І в оті секунди я дав собі слово, якщо виживу, то розповім про всю ту красу, що побачив, коли ми відступали».

Можу сказати, що батько виконав обітницю. У своїх книжках він розповів про багатство української землі, яку після війни всю і об'їздив, і обходив пішки.

На знімках: Чигирин. Розкопки на Замковій горі, 1953 р.; Григорій Логвин і Михайло Цапенко у Суботіві, 1953 р. Фото Віктора Мойсеєнка

редактор рубрик
«Сучасна музика»,
«Хореографія»
Наталія ЗІНЧЕНКО

музика

■ ГРАН-ПРІ СЛОВ'ЯНСЬКОГО БАЗАРУ ПОЇХАВ ДО ХОРВАТІЇ

На XIX Міжнародному фестивалі мистецтв «Слов'янський базар у Вітебську» Гран-прі виборів представник Хорватії Дамір Кеджо.

Студент джазового відділення Австрійської музичної академії, а також Академії танцю, приймаючи головний приз із рук популярної чеської співачки, члена міжнародного журі Хелени Вондрачкової, почув: «У тебе фантастичний голос!»

Перше місце зайняв 20-річний співак із Грузії Лаша Рамішвілі. За пісню «Зачарована» із репертуару «Песняров» у супроводі Державного концертного оркестру Республіки Білорусь під управлінням Михайла Фінберга він отримав премію імені Володимира Мулявіна. Друге розділили українка Інна Воронова та співачка із Вірменії Анаїт Шахбазян. На третьому місці – троє виконавців: Дінара Султангалієва із Казахстану, Денис Вершенко із Білорусі та Йоце Панов із Македонії.

■ УКРАЇНКА СЕРЕД НАЙСПІВУЧИШИХ

Шість днів Юрмала приймала Міжнародний конкурс молодих виконавців популярної музики «Нова хвиля». Нарешті визначено переможців. Вони пройшли випробування у три тури: прослуховування надісланих фонограм (із осені 2009 року), півфінал у Москві (квітень 2010), де було відібрано 17 учасників із 13 країн світу, та фінал, який відбувся в Юрмалі, в концертному залі «Дзинтарі». До нього входили: концерт відкриття, день світового хіта, день членів журі, творчий вечір Давида Тухманова, день прем'єр і, безперечно, нагородження переможців і грандіозний гала-концерт закриття конкурсу.

Перше місце у конкурсі і премію в 50 тисяч євро виборола конкурсантка із Вірменії – Сона Шахгельдян, друге і 30 тисяч – українка Татьяна Ширко, а третє місце посів Uku Suviste із Естонії, йому дісталось 20 тисяч євро. Нашу співвітчизницю відзначило також «Авторадіо», яке гарантувало їй повну ефірну підтримку.

Приз каналу МУЗ ТВ – відзнятий кліп, який звучатиме в ефірі не менше 100 разів, отримала українська група «Пающие труси». Відзнаки глядацьких симпатій від мешканців Юрмали дістали співачка із Ізраїлю Hila Ben David і латвійський гурт «PeR».

На знімку: Татьяна Ширко

На гребені «Кримських хвиль»

Наталія ЗІНЧЕНКО

Цьогорічний міжнародний відкритий конкурс-фестиваль молодих талантів «Кримські хвилі», що вже вшосте відбувся влітку в Феодосії, був надто щедрим на нагороди. Три Гран-прі (із хореографії, вокалу та із нової категорії серед вокалістів «Профі») відправилися в Росію, Білорусь та Україну

Найвищу нагороду виборола харківська п'ятикласниця Валерія Симулик. Дівча вразило не тільки чудовим виразним голосом та умінням ним блискуче володіти й імпровізувати, а й недитячою харизмою, яка допомагала юній виконавиці впевнено тримати зал.

Гран-прі із хореографії повезла в російське місто Кемерово хореографічна студія «Вітер перемін». Феодосійцям запам'ятались їхні «Танець із барабанами» та «Осетинський танець». Утім, особисто мені не вистачило в «Осетинському танці» невеличкої дрібнич-

ки, того, що в Грузії називають «тойпойнт» – коли чоловіки, як балерини на пунтах, танцюють на пальцях, але у м'яких шкіряних черевиках. Хоча керівники колективу Володимир і Жанна Цой запевняють, що соліст виконує цей складний елемент, але він зламав палець і цього разу танцював на носках.

Гостинне фестивалне місто також не пасло задніх – лауреатом першої премії став найкращий хореографічний колектив із Феодосії «Вікторія». Шкода, що польським «Мажореткам», котрим аплодувала Європа,

Бразилія, Майорка, Венесуела, Південна Корея, і які нині закривали своїм запальним шоу гала-концерт, дісталося тільки друге місце.

Та, мабуть, найбільшими оплесками проводжали зі сцени білоруську виконавицю із Бобруйська Маргариту Халатову, яка виступала в категорії «Профі», і заспівала... сербську пісню. Маргарита зізналася, що у неї тато вірменин, а мама гречанка. І хоча вона не знає вірменської мови та її душа відкликається на її красу.

До речі, учасник із Вірменії ереванець Самсон Панян виборов першу премію

в цій категорії саме із вірменською «Молитвою».

Фест зібрав понад двісті вокалістів та більше двадцяти хореографічних колективів із України, Росії, Білорусі, Молдови, Польщі, Болгарії, Румунії, Грузії та Вірменії. Склад журі також міжнародний – Україна, Росія, Білорусь, Молдова. Поважному журі із вокалу, яке очолювала завідувачка відділу музичного мистецтва естради музичного училища імені Бориса Лятошинського Лілія Іванова, довелося прослухати понад 400 пісень.

Пані Іванову приємно вразило дитяче багатоголосся вокальних колективів, особливо ансамблю «Вітер перемін» із Владивостока, який очолює випускниця Гнесинки Тетяна Савостьянова.

Хореографічне журі вже вшосте очолив завідувач кафедри хореографії Рівненського гуманітарного університету Володимир Годовський. Він переконаний, що всі виконавці, котрі брали участь у конкурсі, достойні, тож вибирати доводилося кращих із кращих.

Фото Олени Данильченко
На знімку: «Осетинський танець» від хореографічної студії «Вітер перемін» із Кемерово

Дитячий «Берег надії»

На Арабатській стрілці на побережжі Азовського моря вирував дитячий міжнародний фестиваль «Берег надії». На нього з'їхалися діти віком від чотирьох до 14 років, щоб позмагатися у співах, танцях, театральних постановках

Безперечним лідером став вокальний ансамбль «Контраст» під керівництвом Тетяни Дзюбенко із українського міста Василькова. Маленькі співаки показали свою майстерність не лише у співах і танцях.

Вони створили справжнє театральне дійство за мотивами свята Івана Купала, за що й отримали Гран-прі. Лауре-

атами першої премії стали гості із Росії – ансамбль «Капелька» із Пензи під керівництвом Галини Вишнякової.

Цікавою була номінація «театр моди», в якій юні моделі демонстрували не тільки дефіле на подіумі, а й пластичні хореографічні етюди. Абсолютними переможцями стали дівчата із «Театру принцес» із Павлограда під керівництвом Альони Соллоденко.

Голова журі народна артистка України Людмила Сідошенко, яка вже вшосте очолює цей дитячий форум, повідомила, що на Арабатській стрілці планується створити центр дитячої творчості, який буде функціонувати кожного літа.

Наталія ЗІНЧЕНКО

Фото авторки

На знімку: «На палубі матроси», – співає солістка «Контрасту» Рита Фломбойм

відповідальний секретар журналу «Український театр», редактор рубрики «Театр»
Надія СОКОЛЕНКО

театр

ГОГОЛЬФЕСТ 2010: НОВЕ МІСЦЕ І НОВІ ФОРМИ

Через запланований масштабний ремонт у Мистецькому арсеналі цьогоріч фестиваль сучасного мистецтва ГОГОЛЬФЕСТ проходить у скороченому обсязі на території Національної кіностудії імені Олександра Довженка.

4 вересня на Майдані Незалежності фестиваль відкрив перформанс Multiverse, здійснений центром сучасного мистецтва «Дах» та іспанською театральною компанією La Fura dels Baus. Також із усієї запланованої театральної програми відбулися проєкт «ЛСД» (Лабораторія сучасної драми) та Український театральний шоукейс, покликаний ознайомити киян та гостей фесту із сучасним українським театральним продуктом.

Вистави гралася як на території кіностудії, так і на сценах київських театрів. Зокрема, були показані прем'єри Київського театру драми і комедії на Лівому березі Дніпра, Львівського театру імені Леся Курбаса, Київ Модерн-балету, Вільної сцени, харківського театру «Нова сцена», центру сучасного мистецтва «Дах», а також постановки Аттілі Віднянського та Ларисі Паріс.

УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ ПОВЕРТАЮТЬСЯ В УКРАЇНУ

У рамках ГОГОЛЬФЕСТУ також презентувався міжнародний театральний проєкт «Скіфські камені» (мистецька група «Яра», Україна—США—Киргизстан), в якому взяла участь видатна українська співачка Ніна Матвієнко.

Американська режисерка українського походження Вірлія Ткач розпочала репетиції «Скіфських каменів» у березні цього року в Києві, намагаючись віднайти спільні точки в українській та киргизькій традиційній культурі. Окрім Ніни Матвієнко у проєкті грають її донька Антоніна, киргизькі актори та музиканти Кенжегуль Сатибалдієва, Айнура Качкинбек-кизи, Нурбек Серкебаєв та співачки з американського блюзового гурту Debutant Hour. Над сценографією працював американський режисер Ватокі Уено, над пластичним рішенням — Катя Кольцо.

Надія СОКОЛЕНКО

На знімку: сцена з вистави «Скіфські камені».
Фото Віктора МАРУЩЕНКА

Український вимір «Натхнення»

Надія СОКОЛЕНКО

Цьогоріч уже вдруге в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого пройшов Міжнародний фестиваль театральних шкіл «Натхнення»

Захід відбувався під егідою Національної комісії України у справах ЮНЕСКО. Офіційним меценатом виступив Дмитро Андрієвський, генеральний директор компанії INTECO holding, що вже багато років поспіль є генеральним партнером університету.

Свої дипломні вистави демонстрували студенти Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого, Львівського національного університету імені Івана Франка, Харківського державного університету мистецтв

імені Івана Котляревського, училища хореографічного мистецтва «Київська муніципальна українська академія танцю імені Серґа Лифаря» та учні Київської дитячої академії мистецтв.

Театральна школа України була представлена у значномудіапазоні. Відлітературно-мистецької композиції «Вій» за мотивами творів Миколи Гоголя, здійсненої Валентином Козьменком-Делінде разом із акторським курсом Богдана Ступки, до «театр.

дос-івських» «Монологів стіни» Дурса Грюнбайна, Андреа Чезінські, Анґ'є Равича Штрубеля та Керстін Гензель, поставлених Аллою Заманською зі студентами Інституту екранних мистецтв у Лютеранській церкві.

Від легкого водевілю «Лихо від ніжного серця» Володимира Соллогуба у виконанні львів'ян (постановка Галини Воловецької) до похмуро-солідної драми Льва Толстого «Влада темряви», втіленої харків'я-

нами під керівництвом Леоніда Садовського. Від філігранно-лялькових «Бременських музикантів» у постановці Леоніда Попова до балетного «Пер Гюнта» в інтерпретації Вадима Писарева. І це лише частина української програми, представленої на «Натхненні».

До проведення міжнародного форуму долучилися ще й декілька київських театрів — Національний театр імені Івана Франка, на сцені якого відбувалося відкриття фестивалю та заключний гала-концерт, Національна опера України імені Т. Шевченка, Київський академічний театр ляльок, театр «Колесо» та Молодий театр.

Слід відзначити, що всі імпрези об'єднувало головне — це було справжнє торжество акторської творчості та демонстрація талантів учасників.

На знімку: сцена з вистави «Вій» за творами Миколи Гоголя.

Фото Тараса ВИДЕРЖКИНА

Барвиста палітра

Свою майстерність на фестивалі «Натхнення» продемонстрували також і представники театральних шкіл із Білорусі та Болгарії, Іраку та Китаю, Румунії і Словаччини, Угорщини та Хорватії

Кожна вистава закордонних учасників — презентація панівного в країні методу акторського виховання, національного стилю гри. І якщо, приміром, Білоруська академія мистецтв привезла естрадну програму Flash Splash Smash, то сценічне училище при театрі імені Йокая із угорського міста Бекешчаба представило оригінальну постановку Бели Мере — вільне й сучасне прочитання «Слова про Ігорів похід».

Справжніми родзинками студентського «Натхнення» стали вистави «Суперник квітки» відділення театрального мистецтва Багдадсько-

го університету та «Сирітка Жао» Пекінської центральної академії драми. Бо, якщо кияни більш-менш знайомі

з європейськими театральними школами, то такі екземпляри класичного східного театру викликають безумовне зачудування.

На сцені навчального театру Університету імені Івана Карпенка-Карого у виконанні зарубіжних гостей можна було побачити постановки за творами Леоніда Зоріна та Олексія Слаповського, Семюела Беккета та Алана Ейкборна, Тібора Залана та Акіля Махді.

У планах організаторів фестивалю, як зауважив на підсумковій пресконференції Олексій Безгін, й надалі розширювати географію «Натхнення». Адже це цілком відповідає намірам університету, що є одним із засновників Глобального альянсу театральних шкіл, вийти на вищий рівень міжнародних зв'язків та поширювати здобутки української національної театральної школи в усьому світі.

Надія СОКОЛЕНКО

На знімку: сцена з вистави «Сирітка Жао» Пекінської центральної академії драми (Китай)

Фото надане організаторами «Натхнення»

театр

■ **АВІНЬЙОН У 64-ТЕ**

Цьогоріч на Авінйонському фестивалі крім уже визнаних театральних режисерів в офіційній програмі представлені й ті, про кого світові тільки доведеться дізнатися. Однак слід зауважити, що жодної нової постаті із Центрально-Східної Європи, окрім вже знаних в Авінйоні Кшиштофа Варліковського та Алвіса Германіса, на фестивалі немає. Зате чимало митців із Африки та Сходу.

Основу програми становлять вистави, що мають більше спільного із перформативністю та мистецтвом танцю, ніж із традиційними уявленнями про театр. Зокрема, свої спектаклі привезли представники «фламандської хвилі» Анна Тереза де Кеерсмакер та Алан Платель.

Фестиваль усе більше захоплюється антропологією буденності, об'єднанням територій митців і глядачів. Апогеєм такого союзу став бал на площі папського палацу, приурочений до національного свята Франції. Організатори закликали митців та глядачів побрататися під орудою композитора Родольфа Бургера та його оркестра.

■ **СПЕЦПРОЕКТИ ВІД ЗІРОК**

Мистецькі керівники фестивалю в Авінйоні – добре знайомі в театральному світі режисер Кристоф Марталер та французький письменник і драматург Олів'є Кадью, чиє ім'я маловідоме в Україні, – презентують свої вистави.

Представлені спектаклі за творами Олів'є Кадью, проведено й кілька драматургічних читань. Спеціально до фестивалю була надруковано книжку «Меланж», в якій зібрано розмови авторів офіційної програми.

Кристоф Марталер здійснив спеціальну фестивальну постановку «Папперляпп», яка присвячена періоду французької історії, коли папський двір було перенесено до Авінйона. Супровідними проектами також є його австрійська вистава «Прихисток від майбутнього» та виставка робіт Анни Фіброк, сценографа та багаторічного співавтора.

Надія СОКОЛЕНКО

На знімку: сцена з вистави «Гарденія» Алана Плателя.
Фото Кристофа Рейно де ЛЯЖА

Нова театральна реальність

Надія СОКОЛЕНКО

Міжнародний театральний фестиваль «Контакт» від свого заснування у 1991 році покликаний поєднати центр, схід та захід театральної Європи на сцені Торунського драматичного театру імені Вільяма Гожиці

Водночас, зважаючи на зацікавлення його ідеолога Кристини Майснер, «Контакт» виявився своєрідним пошуком нової театральної реальності, нових форм та їхнього місця на загальній театральній мапі.

Вже багато років фестивалем керує Ядвіга Олерадська, театрознавець і директор театру імені Гожиці, однак «Контакт», на щастя, своєї початкової мети не полишає. Це не тільки контакт різних театральних явищ чи особистостей, це й конфронтація, і діалог. Цікаво, що у Польщі є театральні фестивалі під цими назвами, і засновані вони були саме в такій послідовності – контакт, конфронтація, діалог.

Нова театральна реальність, образно кажучи, не така вже й нова. Це – прорив життя на сцену, чи інакше – «вихід» театру в народ. Своєрідною квінтесенцією такої реальності є вистави безумовного фаворита цьогорічного «Контакту» – латвійського режисера Алвіса Германіса.

Він привіз одразу дві нові постановки Ризького нового театру – «Марта із Блакитного пагорба» за документальною книгою Яніса Арвідса Плаудіса та моноспектакль «Дідусь», здійснений на основі спогадів ветеранів Другої світової війни.

На відміну від багатьох митців, які захоплюють-

ся психологією особистості, Алвіс Германіс у цих двох виставах звертається до психології цілого народу, до національної пам'яті, національних міфів і до потреби спільноти, особливо у наш кризовий час, попри всі негаразди, а може саме через них, вірити в чудо. Саме про це «Марта із Блакитного пагорба», вирішена у манері «театрального наїву».

«Дідусь» Германіса я б назвала спробою примирити латвійську націю, яка під час Другої світової виявилась по суті роздертою поміж ворогуючих держав. Дідусі, яких грає актор Віліс Даудзінс, мають кожний власну долю, хоча в них усіх

однакові прізвища. Хтось воював за німців, хтось – «за совети», хтось намагався відновити власну державу, і вчинки кожного абсолютно мотивовані. Саме так вибудовується повноцінна картина світу, без єдиної для всіх правди. Адже всі вони так і лишилися поранені тією війною, як і сама латвійська земля.

У своїй творчій манері Алвіс Германіс відштовхується від документального театру, однак вдається до театралізації документа. Для нього принциповим є використання справжніх речей (вистава «Довге життя», де молоді актори переконливо пережитіювалися і прожили кілька годин із життя літніх людей), відновлення «четвертої стіни», через що «На дні» за Максимом Горьким дещо нагадувало телевізійне шоу «за склом», а тепер – ще й документальні тексти.

І така театральна правда, без піднесеності й пафосу, часто без узагальнень і моралі, видається саме тією довгоочікуваною новою театральною реальністю.

На знімку: сцена з вистави «Дідусь».
Фото Гінтса МАЛДЕРІСА

Дві години істерії. Дві хвилини тиші

У програмі ювілейного «Контакту» були представлені Томас Остермаєр та Ріміні Протокол, Віктор Бодо та Міхал Борчух, Рімас Тумінас та Єжи Яроцький, Алізе Зандвійк та Ліз Пауелс. Остання здійснила постановку «Карітас. Дві хвилини тиші» на сцені господаря фестивалю – драматичного театру імені Вільяма Гожиці

Ліз Пауелс, колишня танцівниця театру Les Ballets C. de la B. відомого бельгійського хореографа Алана Плателя, почала ставити вистави лише на початку 2000-х. В основі її спектаклів – акторська імпровізація на межі театру танцю.

«Карітас» – навдивовиж жіноча сповідальна вистава, пошук жіночого в житті, в чоловіках, у самих жінках.

Одна з тем – пошук хоча б двох хвилин тиші. Коли ніхто нічого не просить, не повідомляє. Без радіо, ТБ та інших подразників. «Карітас» – мон-

таж сюжетів, жіночих істерик, чоловічих перевдягань, сліз та крові, якою щедро обливаються наприкінці вистави виконавиці. Після бурхливого коловороту все стає на місце, завершуються всі історії, і нарешті настає тиша.

Театр імені Гожиці зазвичай запрошує для постановок лауреатів фестивалю «Контакт». Ліз Пауелс у 2005 році отримала Гран-прі за виставу «Біла Зірка» (WhiteStar). І таке щеплення театром танцю акторам драматичного театру дало цікавий і досить непередбачуваний результат.

Надія СОКОЛЕНКО
На знімку: сцена з вистави «Карітас. Дві хвилини тиші».
Фото Войтека ШАБЕЛЬСЬКОГО

редактор рубрик
«Народна творчість»,
«Туризм», «Етнографія»
Світлана СОКОЛОВА

етнографія

19-метровий прапор над Потьомкінськими сходами

Сергій КУЧЕРИНА,
Одеса

**Вишиванковий
фестиваль став
родзинкою
цього річного
святкування
Дня Незалежності
України в Одесі**

Приморський бульвар квітнув українськими вишиванками. На виставці-ярмарку були представлені вишивані сорочки та сукні, українські жіночі й чоловічі прикраси та дитячі іграшки. На початку фестивалю майстрині зрання й до пізнього вечора вишивали рушник – оберіг для Одеси. За народним повір'ям, рушник, вишитий від сходу до заходу сонця, матиме магічну силу.

Демонстрували своє вміння гончарі й ковалі, а також майстри витинанки, виготовлення дівочих вінків,

ляльок-мотанок, малювання на склі та камені, в яких усі охочі брали корисні уроки. А ще на дітей і дорослих чекали конкурс на краще виконання українських пісень, козацькі та інші національні забави, вікторини та змагання із поїдання вареників на швидкість. Увечері можна було переглянути кращі українські кінострічки і послухати акустичний концерт просто неба.

Кульмінацією свята стало підняття 19-метрового Державного прапора над Потьомкінськими сходами, який за рік зріс на метр. Так він збільшуватиметься й надалі, відлічуючи роки незалежності нашої держави, аж доки не простягнеться від підніжжя пам'ятника Дюкові до самого моря. Після того, як віддунав Державний гімн, полотнище розкресли на невеликі від-

різки та роздали учасникам святкування.

Живий ланцюг на всю довжину сходів утворили ті, хто прийшов у вишиванках, володареві ж найкращої вручили спеціальний приз.

Більше трьох тисяч синьожовтих стрічок волонтери подарували й пов'язали цього дня одеситам.

На знімку: Державний прапор над Потьомкінськими сходами

■ ПОКАЗАЛИ «ВЕСІЛЬНІ ТРАДИЦІЇ»

У Житомирському парку культури і відпочинку імені Гагаріна вже втретє відбувся фестиваль «Поліське весілля-2010».

У святі взяли участь фольклорні колективи Житомирщини. Відвідувачі почули зазвонні пісні до весілля, побачили обряди зустрічі молодих, запрошення, випікання короваю тощо.

Працювало й містечко майстрів.

■ НЕХАЙ ЗНАЮТЬ НАШИХ КУЛІНАРІВ!

У смт Коропці Монастирського району Тернопільської області пройшов фестиваль кулінарного мистецтва «КоропФест-2010», який популяризує наддністрянську рибну кухню та сприяє кулінарному мистецтву і творчості кухарів Тернопільщини.

Кулінари приготували 70 страв із коропа – фаршированого різними способами, смаженого, тушкованого, начиненого грибами та зеленню. Навіть із медом, пивом та горіхами. До того ж уперше запропонували 20 видів квашеної риби.

■ ВИСТАВКИ І НАВЧАННЯ

У Національному музеї народного декоративного мистецтва у Києві працює виставка творів відомої майстерні художнього вітражу – «Майстерня Ірини Михайлівни Кметюк».

Близько 70 робіт колективу знаходяться у приватних колекціях у всьому світі. Відвідувачі мають нагоду оцінити твори, виконані так, що ледь відчувається тонка межа між живописом і виробами з художнього скла. Завдяки внутрішньому підсвічуванню вони виглядають ще й незвичайно.

Доброю традицією стало проведення в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва майстер-класів із різних видів декоративного мистецтва. Разом із умільцями охочі оволодівають мистецтвом витинанки, плетуть із бісеру та займаються декоративним розписом.

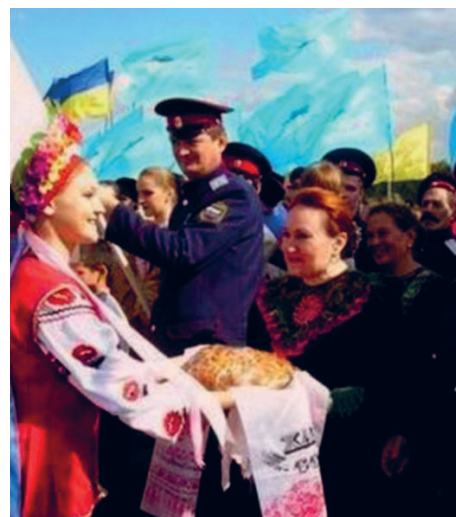

Із козацьким запалом

**Фестивалі козацької
культури на Луганщині вже
стали традиційними**

Нещодавно Станично-Луганське селище перейменували на Луганську станицю. Шануючи традиції пращурів, місцеві нащадки українських козаків щосені влаштовують тут масові гуляння. Раз на три роки проводяться фестивалі «Любо». 2003-го у ньому взяло участь 25 творчих колективів, другий зібрав 35, наступний – 40, а нинішній, четвертий, став наймасовішим.

Біля кургану, де височіє пам'ятник князю Ігорю Святославовичу і його ратній дружині, станичники хлібом-сіллю зустрічали гостей із України, Росії й Білорусі. Колектив «Хорошуна» прибув із міста Молодечно Мінської області, співаки ансамблю козацької пісні «Воля» приїхали аж із Південно-Сахалінська. Та найбільше гуртів було

з України – з Луганської, Донецької, Дніпропетровської, Харківської, Запорізької, Херсонської, Сумської, Полтавської областей та з Криму.

Після урочистої ходи і спільної молитви учасників свята привітав губернатор Луганщини Валерій Голенко. «Фестиваль «Любо» знову зібрав нас разом не лише для того, щоб народні умільці, співаки й танцюристи позмагалися у майстерності, – сказав він. – Ми зустрілися тут, щоб продемонструвати єдність наших народів, заповідану предками».

Насиченою та різноманітною була програма фестивалю. Приваблював дивосвіт виставки-ярмарку робіт майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. А на концертах п'ятдесят фольклорних колективів натхненно виконували народні пісні й танці, демонструючи обряди та звичаї, що побутують в їхньому краї.

Учасники Козацького кінноспортивного театру показали справжню лицарську доблесть і вправність. І кожен виступ глядачі дружно підтримували дружніми вигуками: «Любо!»

Сергій КУЧЕРИНА

етнографія

■ «U-ROK» ДУХОВНОЇ НАСНАГИ

Пляж на узбережжі Чорного моря на станції Лиманська (між Кароліно-Бугазом і Затокою у Білгород-Дністровському районі на Одещині) на три дні став молодіжним містечком. Тут провели V міжнародний фестиваль «U.Rok». Тон задавали «Русичі»: радували інтерпретаціями жартівливих українських народних пісень та прадавніх мелодій із сучасними елементами.

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ

■ ПРАВО НА ЕКСПЕРИМЕНТ

На березі Куяльницького лиману на Одещині пройшов фестиваль «АртПоле» (колишні «Шешори»). Цьогорічну відмову від фолку в чистому вигляді на ньому компенсував багатий вибір експериментальної музики. Виступили відомі колективи, як-от «ДахаБраха». А гурт «Перкалаба» відзначився тим, що вечорами їздив до Одеси влаштовувати музичні акції.

Кожен мав змогу провести власний творчий експеримент: так, художники продемонстрували, як із мотлоху можна зробити мистецький витвір.

■ ПРЕЗЕНТАЦІЯ КУЛЬТУРИ ЗОЛОЧІВЩИНИ

У селі Верхобуж Золочівського району Львівської області відбувся III Міжнародний екологічний етнофестиваль «Верхобуж-2010».

■ ЗНАЙДУТЬ НОВІ ТАЛАНТИ

У селі Великі Сорочинці Миргородського району на Полтавщині пройшов національний Сорочинський ярмарок. Новинкою заходу став фестиваль «Золотий млин», який проводився із метою підтримки молодих виконавців і пошуку нових талантів.

■ ЯКИЙ ЖЕ ФЕСТ БЕЗ РОМІВ?

Родзинкою етнофестивалів не раз стають ліричні наспіви й запальні танці циганських фольклорних колективів. Так, за честь для себе вважають ромські гурти участь у фесті «Країна мрій», який із ініціативи Олега Скрипки щороку проводиться у столиці.

Стали традиційними й фестивалі циганської культури — із виставками народної творчості та майстер-класами умільців. Ось і нинішнього року таке свято влаштовує Ужгород. Харків порадував шанувальників ромського мистецтва фестивалем «Слобожанська підкова» імені Олександра Карафетова, а Крим — святом «Мельпомена Таврії». Восени у Києві також відбувся десятий Міжнародний циганський фестиваль мистецтв «Амала» (Дружба).

Сергій КУЧЕРИНА

На знімку: на фестивалі «Амала».
Фото із сайту театру «Романс»

Що край — то й звичай

Сергій КУЧЕРИНА

Куликове поле у центрі Одеси перетворилося на мальовниче поселення. Тут укотре відбувся молодіжний фестиваль національних культур

Ініціювала свято міжнародна молодіжна організація AIESEC, що діє у ста країнах світу. Вона ж дала йому й назву: Global Village, що у перекладі із англійської означає «Глобальне село». Глобалізм, хоч як би силкувалися його противники, невідворотний, а найбільше прихильників він має серед молоді, яка прагне інтегруватися в європейський та світовий простір. А для того, щоб не нівелювалися через це дідовські національні звичаї, молодь відроджує і зберігає ознаки своїх етносів. Яскравою демонстрацією став і нинішній фестиваль.

Свої експозиції розгорнули місцеві народні умільці та посланці із багатьох європейських відділень AIESEC.

Так, чудові вишиванки та прикраси для дівчат демонструвала одеситка Тета Бран; мали чим похвалитися індійці, росіяни, болгары, серби, молдавани, гагаузи, німці...

Оригінально побудували концерт: у вигляді подорожі, де перший відтинок шляху присвятили Україні. Із цікавими власними піснями виступив лауреат кількох фестивалів україн-

ський квартет «Друже, музико» під керівництвом Максима Трубникова. А змагався із ним гурт класичного року «РенДіно», який теж представив бардівські пісні свого керівника Рендіко Рендіно російською мовою. Оплесками зустрічали присутні танцюристів із ансамблів «Ноктюрн» та «Стимул». А от у Яни Логунової свято було подвійним, адже вона вперше за

три роки участі в колективі «Стимул» стала солісткою в українському танці... і їй виповнилося шість років! Із успіхом виступали також популярні одеські танцювальні й музичні колективи, серед яких Peaceful Madness, Radiowaves, Folkland та інші.

Свято, яке відбулося за підтримки міськради, продемонструвало невмирущій традиції численних народів і етносів Причорномор'я. Як зауважила керівник Одеської організації AIESEC Ганна Салоїд, допоки діти шанують материнську мову, рідну культуру, — всі нації й народності дружно житимуть єдиною сім'єю, щиро поважаючи одна одну. Такими неповторними вони мають увійти і в глобальну світову спільноту. Про це говорив свого часу Павло Загребельний: «Досягнення людського розуму повинні належати всьому людству — це закон нашого планетарного співжиття».

На знімку: гурт «Друже, музико».
Фото Вікторії ЛОГАЧОВОЇ

Купала на Київщині

На березі річки Усті поруч із озером на луках мальовничого села Велика Бугаївка Васильківського району на Київщині відбувся перший Всеукраїнський фольклорний фестиваль імені Павла Чубинського, приурочений наймістичнішому святу літнього сонцезвороту — Купала

Фестиваль, започаткований Управлінням культури і туризму Київської облдержадміністрації та Київським обласним центром народної творчості, став можливим завдяки ентузіазму керівників художньої творчості Київського обласного центру народної творчості Ніни Михайлишин, козацького фольклорного гурту «Вольниця» Володимира Яремчука та сіль-

ського голови Івана Качана. На ньому відбулися виставка-ярмарок виробів народних умільців і концерт етнографічних та фольклорних колективів України. Їх зібралось понад 40 — із Київщини, Чернігівщини, Вінниччини та Черкащини.

Показали купальський обряд таким, як його свого часу проводили на Кіровоградщині та Київщині. П'ятдесят пісень відтворили вісім автентичних колективів. Серед них «Берегиня», «Ма-

линовий дзвін», «Журавка» та інші. А «першу скрипку» в цьому «оркестрі» зіграв козацький фольклорний гурт «Вольниця».

У період найсильнішого сонця (23–24 червня) й повносилої води єднаються світотворчі стихії — вогонь і вода, чоловіче й жіноче начала, котрі запліднюють землю, даючи їй нове життя. Головним змістом купальського дійства якраз і є це єднання, символічний шлюб.

Дівчата розпочали із вінкоплетіння і заплітання Марени, яку потім винесли до святкового кола. Хлопці ж виносили Купало (опудало у вигляді скісної хрестовини) із бадилля та сухих гілок. Пари, що перестрибували через вогнище, брали на себе зобов'язання одружитися. Дівчата пускали вінки на воду зі свічками, а хлопці намагалися виловити ті вінки, що давало привід познайомитися. Ось яке цікаве свято мали наші пращури.

Леонід РУСИЧ

заступник головного редактора Видавництва, редактор рубрик «Богема», «Далі буде» Алла ЧЕРДИНЦЕВА

далі буде

Жага до життя Фріди Кало

Фріда Кало (Frida Kahlo) (1907–1954) – мексиканський художник і графік, майстер сюрреалізму. Ще за життя ця дивна жінка стала легендою

Фріда Кало народилася у Мехіко в 1907 році в родині єврейського фотографа із Німеччини та іспанки. У шість років дівчинка перехворіла на поліомієліт, її права нога стала коротшою і тоншою за ліву. 17 вересня 1925 року Кало потрапила в автокатастрофу: зламана залізна лозина струмозійомника трамвая встромилася у живіт і вийшла через пах, розтросивши тазостегнову кістку. У трьох місцях у дівчини був пошкоджений хребет, зламано два стегна та ногу в одинадцяти місцях. Лікарі не рувалися за її життя. На рік прикута до ліжка дівчина попросила батька принести пензля і фарби.

Для Фріди зробили спеціальний підрамник, що дозволяв писати лежачи. Під балдахіном ліжка прилаштували велике дзеркало, аби вона могла бачити себе. Кало почала із автопортретів. «Я пишу себе, бо багато часу проводжу на самоті і тому що це тема, яку знаю найкраще».

1929-го майбутня арт-легенда поступила до Препараторії (національної підготовчої школи) на медичний факультет. Серед 2000 студентів там було лише 35 дівчат. Фріда із вісьмома іншими примудрилася створити закритий гурт «Качучас». Її поведінку часто називали епатажною.

Саме у Препараторії юнка зустріла майбутнього чоловіка, відомого мексиканського художника Дієго Ріверу. Із 1921 до 1923 року він працював там над розписом «Творіння». Себе Дієго зазвичай малював у вигляді жаби із серцем у лапах. Про кохання він говорив: «Чим сильніше я лю-

блю жінок, тим більше хочу змусити їх страждати».

У 22 роки Фріда вийшла за Ріверу заміж (а 1928-го вступила у компартію). Їхнє життя вирувало пристрастями: пара сходилася, розлучалася, бурхливо сварилася і мирилася... Незвичними були стосунки Фріди Кало із ... Львом Троцьким. Мексиканська художниця захоплювалася «трибуном російської революції», переймалася його висланням із СРСР і була щасливою, що завдяки Дієго той знайшов притулок у Мехіко. (У 1937 році Троцький деякий час жив у будинку Рівери і Кало, але виїхав через закоханість у темпераментну мексиканку.)

Понад усе Фріда Кало любила саме життя. Незважаючи на фізичні страждання, вона могла розважатися від душі й гучно гуляти. Але пошкоджений хребет весь час нагадував про себе. Періодично Фріді доводилося лягати в госпіталь і чи не постійно носити спе-

ціальні корсети. У 1950 році їй зробили сім операцій на хребті, дев'ять місяців вона провела в лікарняному ліжку, після чого пересувалася лише в інвалідному візку.

1952 року Фріді ампутували праву ногу до коліна. Але вже 1953-го в Мехіко пройшла її перша персональна виставка.

Кало померла від запалення легень, через тиждень після відзначення свого 47-ліття, 13 липня 1954 року. Прощання із художницею проходило в «Бельяс Арте» – Палаці витончених мистецтв. В останню путь Фріду разом із Дієго Ріверою проводжали президент Мексики Ласаро Карденас, художники, письменники – Сікейрос, Ема Уртадо, Віктор Мануель Вільясе-ньор та інші відомі діячі.

За такої долі не дивно, що на жодному автопортреті Фріда не посміхається! Ідеї її картин зашифровані у деталях, фоні, фігурах, що з'являються поряд із художницею. Символіка Кало спирається на національні традиції і тісно пов'язана з індіанською міфологією доіспанського періоду. (Проте на неї впливав і європейський живопис – у ранніх роботах виразно виявилось захоплення Фріди Боттічеллі.) Фріда Кало блискуче знала історію своєї батьківщини. Безліч справжніх пам'яток давньої культури, які Дієго Рівера та Фріда Кало збирали все життя, і донині знаходяться в саду легендарного «Блакитного будинку» – будинку-музею в Койоакані.

1940-ві вважаються періодом розквіту таланту Кало, появи її найцікавіших робіт. А на початку 2006 року автопортрет Фріди «Коріння» був проданий на Sotheby's за 7 млн доларів. Картину олією на аркуші металу художниця написала у 1943 році, опісля повторного шлюбу із Дієго Ріверою...

ПРОЕКТ ПІДТРИМУЄТЬСЯ готелем «Хаят Рідженсі Київ»

- **Наші постійні партнери:** Посольство Японії в Україні, Французький культурний центр, Британська Рада в Україні, Німецький культурний центр «Гете-Інститут в Україні», Польський інститут у Києві, Чеський центр, Готелі «Premier Palace», «Opera», Авіакомпанії AIRFRANCE, KLM, WINDROSE «Туристичний інформаційний центр»

ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ НАШУ ГАЗЕТУ У КІОСКАХ АГЕНТСТВА СОЮЗДРУК СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ. Всеукраїнський культурологічний тижневик. Виходить із 7 жовтня 1923 року

ЗАСНОВНИКИ: Міністерство культури і туризму України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

ВИДАВЕЦЬ: ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України». Директор Вікторія КАРАСЬОВА

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Анатолій СЕРИКОВ

ВИДАВНИЧА РАДА: Володимир БУРБАН, Ольга ГОЛИНСЬКА, Антоніна ЖИХОРСЬКА (вчений секретар), Орест КОГУТ (заступник голови), Володимир ОНИЩЕНКО, Алла ПІДЛУЖНА, Наталя ПОТУШНЯК, Анатолій СЕРИКОВ (голова ради), Анатолій СИТНИК, Людмила ЧЕЧЕЛЬ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
ТЕЛЕФОН: 201-66-55 (багатоканальний), ФАКС: 201-66-54
E-mail: cultzhyttya@ukr.net

СВІДОЦТВО про державну реєстрацію КВ №1026 від 26.10.1994
ДРУК: 01034 вул. Гончара, 30-А. СПП «Інтертехнодрук»

За достовірність інформації відповідальність несуть автори і рекламодавці. Думки авторів публікацій можуть не збігатися із позицією тижневика. Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви. При використанні матеріалів посилення обов'язкове. Наклад 1655

ЦІНА ДОГОВІРНА

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 60969